

"לא תוכל לאכל בשעריך" - יכול אתה אבל אינך רשאי...

ספר דברים פרק יב

(יז) **לֹא תֹכֵל לֶאֱכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מַעֲשֵׂה דָגָן וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבִכּוֹרֶת בָּקָרֶךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נִדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ וְנִדְבַתֶּיךָ וְתִרְוַמַת יָדְךָ:**

רש"י על דברים פרק יב פסוק יז

(יז) **לֹא תֹכֵל** – בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר: **לֹא תֹכֵל** – רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה אבל אינך רשאי.

כיון שאין בו ואת היבוסים ויבוסים ירושלים לא יכלו בני יהודה להוריקם יכולים היו אלא שאינן רשאים, לפי שכתר להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה

ולא יבוסים היו אלא חתים היו אלא על שם העיר שמה יבוס כן מפורש בפרקי דר' אליעזר והוא שנאמר כי אם הסיך העורים והפסחים. לורות שכתבו עליהם את הסבועה:

וייפלא: מה מיוחד בפסוק זה שרש"י נזקק לריב"ק? והלא רש"י עצמו פירש כבר את הביטוי "לא יוכל" ברוח זאת בכמה וכמה פסוקים קודמים, מבלי להסתמך על ריב"ק?!

גם למה נזקק להסתמך על 'נביאים' יכול היה להסתמך על מקראות בתורה?!

רש"י שמות פרק יט

(כג) **לֹא יֹכֵל הָעָם** – איני לריך להעיד בהם שהרי מותרין ועומדין הם, היום ג' ימים ולא יוכלו לעלות שאין להם רשות:

רש"י על דברים פרק לא פסוק ב

(ב) **לֹא אֹכֵל עוֹד לְנֶאֱתָן וּלְבָאָה** – יכול שתשק כח? תלמוד לומר לא כהתה עינו ולא נס לחה אלא מהו לא אוכל? איני רשאי! שניטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע: וה' אמר אלי – זהו פירוש לא אוכל עוד לנאת ולבוא לפי שה' אמר אלי:

מקור הדוגמה מ'היבוס'

ספרי פרשת דאה פסקא כ

לא תוכל לאכול בשעריך. ר' יהושע בן קרחה אומר יכול אני אבל איני רשאי. כיוצא בו אתה אומר ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו להוריקם יכולים היו אבל אינן רשאים:

אמנם רש"י נאלץ לבאר לתלמיד מ"ט 'אינן רשאים' – אבל מדוע הזכיר הברית שכרת לבני חת [שמוזכרת רק בפרד"א] ולא שבועת אברהם לאבימלך שמוזכרת בתורה?!

כמו"כ לא מובן, אחר ביאור סיבת ה'אינן רשאים', למה הוצרך לאריכות-היתר: "והוא שנאמר: כי אם הסיך העורים והפסחים. צורות

שכתבו עליהם את השבועה", וכי עניינו של רש"י עתה לבאר את הפסוק בשמואל ב'?!...

ה'קוד' של "לא תוכל" במקרא

מהיבט הפשט, סביר היה לומר שמאחר שלא בכל מצוות 'לא תעשה' נאמר לגביהן "לא תוכל", הוי אומר, שהפירוש 'אינך רשאי' לגיטימי רק במקרה שבנוסף ל'איסור התורה', אין הביטוי יוצא לגמרי ממשוטט, אלא שאיסור התורה גורם אמנם שאין הדבר אפשרי לביצוע!

פעולה חסרת תוקף	'לא יוכל לבכר' 'לא יוכל לשלחה'
לא תלוי ברצונו	'לא תוכל לראות פני' 'לא תוכל לתת עליך איש נכרי' - לא תוכל לזבוח הפסח בשעריך'
דבר שנאסר קודם	'לא יוכל העם לעלות.. כי אתה העדות וגו' - לא תוכל להתעלם... [כי] 'לא תראה והתעלמת
'לא תוכל לאכול בשעריך' חריג!	אין בה אף אי יכולת!

ברם, עדיין דרוש הסבר אם אמנם, כאמור, לא שייך כאן שום היבט של 'אי-יכולת', מדוע באמת כתב "לא תוכל"? נמצא שהפירוש 'אינך רשאי' מהווה 'עקירת הפשט' לגמרי!..

וגם אין הנידון דומה לראיה – כי :

שם אמנם השבועה שקדמה וחלה עליהם, גרמה להם שלא יכלו לעבור על שבועת אברהם ולהפירה, אבל בנידון דידן, הרי בטרם פסוק זה לא נאמר מעולם 'איסור' זה, א"כ אין מה ש'ימנע' ממני אכילת המעשרות חוץ לירושלים, למה נקט לשון "לא תוכל"?

ועוד, והלא גם כאן קדם איסור 'עשה', שנאמר:

ספר דברים פרק יב

(ו) וְהֵבֵאתֶם שְׁמָה עֲלֵיתֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂי־יְדֵיכֶם וְאֵת תְּרוֹמַת יְדֵיכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֶת פֶּקֶדְכֶם וְצֹאנְכֶם: (ז) וְאָכַלְתֶּם שָׁם לִפְנֵי יְדֹד אֱלֹהֵיכֶם וְגו'...

נמצא שגם 'לא תוכל' זה, איננו חריג!

וא"ת שזה גופא בא לחדש שאפילו כאשר אין שום 'אי יכולת' - לגיטימי לקרא לזה 'לא תוכל', א"כ למה לא נאמר ביטוי זה בכל העבירות?

'בא הכתוב ליתן ל"ת על הדבר'

פתרון התמימות הללו יובהר בהקדם הבנת פירוש רש"י בד"ה הקודם:

רש"י על דברים פרק יב פסוק יז

לא תוכל – **בא הכתוב** ליתן לא תעשה על הדבר:

בעוד 3 מקומות פירש: 'ליתן ל"ת על העשה'

ולא התבטא: 'בא הכתוב' !

הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵיתֶךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תֵּרָאֶה: הלא שנכפל: איסור שחומי חוץ – בא לחדש: בכל מקום אשר תראה – אשר יעלה בלכך, **אבל אתה מקריב ע"פ נבילא** כגון אליהו זהר הכרמל:

•

הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי כֹל יָמֶיךָ עַל אֲדָמְתְּךָ: הלא שנכפל: איסור השהיית המעשרות – בא לחדש: על אדמתך – **אבל בגולה אינך מוזכר עליו יותר מעניי ישראלי**:

•

... אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּיחָה אֶתְכֶם אֹתוֹ תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא תִסַּף עָלֶיךָ וְלֹא תִגָּרַע מִמֶּנִּי: הלא שנכפל: איסור לבטל מ"ע – בא לחדש: לא תסוף עליו – חמשה טיטפות כתפלגין וחמשה מינין כלול 4 זרכות לזרכת כהנים: [אזכרה 1001] לפיכך לא יכול היה רש"י לכתוב בשלשתם 'בא הכתוב' רק ליתן ל"ת על עשה' [קריאה 1001]

אבל ב'לא תוכל לאכול בשעריך' – לא התחדש שום דין מעבר ל'איסור עשה' שקדמו! וכל הכפילות היא 'בא הכתוב' [רק] ליתן ל"ת על העשה' – בלבד!

אלא שכאן תתעורר השאלה: מה טעם בא הכתוב להדגיש במיוחד שיש גם 'לא תעשה' על הדבר? [=הלא אין זה רק בשביל להדגיש 'חומרת האיסור' בלבד] אין זאת אלא ש'נתינת לא תעשה' זו נחוצה דווקא כאן [=למרות שלא נתחדש בפסוק הנכפל שום 'דין מחודש']?

העדר 'יכולת-מצוותית'

מחדש הרבי שכאן הפירוש 'לא תוכל' הוא שאפילו 'יכולת-מצוותית' אין לך בו בגלל האיסור – כדלקמן:

מאחר וכאן ישנה 'מצוות אכילת קדשים'! היה מקום לטעות ש'קביעת מקום אכילתן' הוא מצוה נוספת!

אבל אם נאנס לאכלן חוץ לירושלים מקיים עכ"פ מצוות 'אכילת קדשים' [אף שלא במקומן] מחדש לנו הכפילות של הל"ת 'לא תוכל' שאין לך בו אפילו 'יכולת-מצוותית'!

וע"ז ההוכחה מהיבוס, שאף שהיתה להם 'יכולת מצוותית': 'והורשתם' – מ"מ איסור הפרת השבועה, מבטלת את 'יכולת המצוותית'!

השבועה לבני חת עוקרת 'ציווי-השם'!?

מחדש הרבי: עקרונית ציווי 'והורשתם' עוקר את ההתחייבות לשבועה לאבימלך, אבל הברית על מערת המכפלה שהיתה תנאי בקנין המערה! – אם נתעלם ממנה, יהא זה 'חילול השם' שהאבות קבורים בקבר גזול! וכדי בזיון וקצף!

כיצד הותר לדוד לכבוש עיר יבוס?

הברית לבני חת נשכחה לאחר 800 שנה! נותרו רק האנדרטאות שהשבועה עליהם 'והוא שנאמר כי אם הסייר העורים והפסחים' ואם נחשוש לזקני בני חת שיזכרו את השבועה ממסורתם? [כך מפורש בפרד"א:] שם נאמר שהבטחת אברהם בברית לבני חת, היה בה 'סייג':

[הם בקשו]: כרות עמנו שבועה שאין ישראל יורשים את עיר יבוס כי אם ברצונם. [וכשמלך דוד] קנה את עיר היבוס לישראל במכר זהב ובכתב עולם [ברצונם]

ההוראה בעבודת השם:

'יכול אתה אבל אינך רשאי'

